

Uudenmaan ELY-keskus

kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi

Viite: Lausuntopyyntöne 10.6.2021

Asia: Valtatien 12 parantaminen välillä Uusikylä – Tillola, Lahti ja Iitti, tiesuunnitelma, asianumero UUELY/2211/2019

Valtatien 12 parantamissuunnitelmassa tie rakennetaan kokonaan uudelle linjaukselle Uudenkylän, Arolan, Kausalan ja Siperianmäen kohdalla, joilta osin nykyinen valtatie muuttuu maantiekseksi ja jää paikallisliikenteen käyttöön tai maankäyttöä palveleviksi yhteyksiksi. Kausalaan ja Tillolaan rakennetaan eritasoliittymät, muut pääliittymät toteutunevat aluksi tasoliittyminä. Meluvalleja, seiniä ja kaiteita rakennetaan noin 17 km matkalle. Lisäksi rakennetaan Arolan pysäköintialue, Uudenkylän liityntäpysäköintialue sekä linja-autopysäkit Uudenkylän, Jokuen ja Kausalan liittymien yhteyteen.

Lahtien museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu suunnitelma-aineistosta seuraavaa:

Arkeologinen kulttuuriperintö

Viitaten vuonna 2017 hankkeesta antamaansa lausuntoon, museo toteaa, että vuonna 2015 tielinjalla tehty arkeologien inventointi on ollut perusteellinen ja kattava. Arkeologinen selvitystyö on ollut riittävää. Lahden (Nastolan) alueelta tielinjalta ei tunneta yhtään muinaismuistolain (295/1963) suojelemaa kohdetta, mutta Iitin kunnan alueella tielinjalla ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsee kaksi muinaisjäännekohtetta, jotka on otettava hankkeessa huomioon.

Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo edellyttää arkeologisia tutkimuksia seuraaville tielinjan alueella sijaitseville kiinteille muinaisjäännekohtille ja muinaisjäännealueille (tutkimus/dokumentointi ja kaivaminen siinä määrin, että ne voidaan vapauttaa tien rakentamiselle), suluissa mj-rekisterin tunnus:

- a) Kymmenrannantie (1000013972), ajoittamaton kiviröykkiö.
- b) Kivisenaronkalliot (1000012867) ja Niinimäentie (1000012866), ensimmäisen maailman sodan aikaiset puolustusasemat. Lisäksi tiealueen ulkopuolelle jäävät osat muinaisjäännekohtista on merkittävä töiden ajaksi maastoon, jotteivat ne ja niiden lähialueet vaurioitu rakentamisen yhteydessä. Myös työkoneiden reitit on

suunniteltava siten, että kyseiset kohteet huomioidaan ja ne pysyvät ympäristöineen vahingoittumattomina.

Arkeologiset tutkimukset voi tilata haluamaltaan arkeologian toimijalta. Lista arkeologian alan konsulteista löytyy Museoviraston internet-sivuilta (kohdasta *Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen*). Valitun toimijan on haettava ennen tutkimuksia Museovirastolta 10§ mukainen tutkimuslupa: tutkimuksen on täytettävä Museoviraston määrittämät laatuvaatimukset niin tutkimuksen, dokumentoinnin kuin raportoinninkin osalta. Alueellinen vastuumuseo valvoo suoritettavia tutkimuksia ja niiden riittävyttä. Tutkimusten jälkeen alueellinen vastuumuseo/Museovirasto antaa erillisen lausunnon, jonka myötä rakentamiselle ei ole muinaismuistolain mukaista estettä.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualueella on toteutettu rakennetun kulttuuriympäristön selvitys (Sito 2015), jossa on tarkistettu valtatie linjaukseen jäävien rakennusten arvot. Maakunnallisesti tai valtakunnallisesti arvokkaisiin rakennuksiin ei kohdistu merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Kuitenkin useampia selvityksessä arvokkaiksi mainittuja pihapiirejä rakennuksineen sijoittuu 200 metriä tielinjasta ulottuvan tarkastelualueen laitamille sen tai välittömään läheisyyteen. Näistä kaksi (Rouvankivi, Mallinen) sijaitsee Nastolan kulttuuriympäristöselvityksessä määritellyssä paikallisesti arvokkaassa Arolan viljelymaisemassa. Suunniteltu tielinjaus ei suoranaisesti uhkaa näiden kiinteistöjen rakennuskantaa, mutta muuttaa lähistön kulttuurimaisemaa merkittävästi. Lisäksi museo huomauttaa, että rakennetun kulttuuriympäristön selvitys on jäänyt liittämättä lausuttavaksi tulleen parantamissuunnitelman tausta-aineistopakettiin.

Iitin kunnan Kausala–Kirkonkylä valtatie 12 vaikutusalueen yleiskaavassa (2016) on arvioitu vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön ja aineistona on käytetty edellä mainittua 2015 selvitystä. Osayleiskaavan alueella vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön on arvioitu vähäisiksi. Kaava-alueelle sijoittuvista inventoiduista ja arvoja sisältävistä kohteista Jopilan ja Heinolan tilakeskuksiin ei kohdistu arvion mukaan suoraa vaikutusta, vaikka ne jävät tielinjauksen välittömään läheisyyteen. Hieman kauemmas tielinjasta jää Tolppalan tilakeskukset. Tiesuunnitelman nyt täsmentyessä osayleiskaavassa esitetty arvio on syytä tarkistaa ja kirjata selostukseen. Osayleiskaavan sk-kaavamääräys (arvokas rakennetun kulttuuriympäristön alue) kohdistuu seuraaviin aluerajauksiin: Vatajan paikallisesti arvokas viljelymaisema ja Ylisen Viipurintien historiallinen linjaus. Kaavamääräyksen mukaan näillä alueilla *ympäristöä muuttavissa toimissa on otettava huomioon vaikutus maakunnallisesti ja / tai paikallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön*. Vatajan viljelymaisemassa muutos on suuri. Haitallisia vaikutuksia on pyrittävä lieventämään tien,

meluntorjuntarakenteiden ja siltaympäristön huolellisella sovittamisella maisemaan sekä harkituilla istutuksilla.

Uuden tielinjauksen maastokäytävällä on maisemaan ja alueiden merkittäviin piirteisiin heikentäviä vaikutuksia, joita on kuvattu tiesuunnitelmaselostuksessa. Selostuksessa merkittävin maisemallinen vaikutus on arvioitu aiheutuvan paikallisesti arvokkaan Arolan viljelymaiseman peltoaukealla, jonka uusi tielinjaus ja meluntorjuntarakenteet katkaisevat. Myös vanhojen tilakeskusten ja viljelymaiseman muodostamia ehjiä kokonaisuuksia pirstoutuu. Metsäisillä alueilla uuden tielinjauksen maisemallinen vaikutus ei ole yhtä merkittävä.

Tienympäristön käsittelystä suunnitelmassa esitetään, että kulttuurimaisemajaksolle voidaan toteuttaa puuistutuksia lieventämään tien ja vallien aiheuttamaa maisemahaittaa. Taajamajaksolla puurivit ja uudet istutukset viestivät saapumisesta taajamaan. Alueellinen vastuumuseo pitää tärkeänä istutus- ja maisemasuunnitelman laatimista rakennusvaiheen edellä kulttuurimaisema- ja taajamajaksolle rakennetun kulttuuriympäristön laadun varmistamiseksi ja haitallisten maisemavaikutusten lieventämiseksi. Samasta syystä museo esittää tiesuunnittelun yhteydessä myös julkisen taiteen prosenttiperiaatteen noudattamista. Julkista taidetta voi tiesuunnitelmassa toteuttaa esimerkiksi integroimalla taidetta soveltuviin rakenteisiin, viheraluesuunnitteluun tai pysäköintialueiden yhteyteen. Taiteen laadun takaa ammattitaitelijan käyttö.

Lahten museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö	Hannu Takala
tutkija, arkeologi	Esko Tikkala
rakennustutkija	Reetta Nousiainen
rakennustutkija	Tuija Välimaa
aluetaidemuseotutkija	Elisa Lindell

Tiedoksi Museovirasto, Hämeen Ely-keskus